

Yolun Sonu: “Brezilyalaşma”

Toplum, ortak idealler etrafında bir araya gelen, ortak tarih ve ortak gelecek için bir araya gelerek oluşan ortak kültür çerçevesinde yaşayan bireylerden oluşur. Toplum kültürel aidiyetine göre düşünür, hareket eder ve tepki verir. Ritüeller, yas ve kutlamalar, kültürel normlara göre tanımlanır ve paylaşılır. Her ne kadar bu kültürel normlar ve ortak gelecek ideası toplumun esasını oluşturuyor olsa da zamanla bu normlar ve diğer etkenler değişime uğrar. İnsanlık tarihinin başlangıcından bu zamana kadar bu yüzden çeşitli toplumsal değerler, kültürel normlar ve bunun sonucunda farklı farklı toplumlar oluşmuştur. Bu oluşan toplumların kimisi zaman içinde büyümüş ve millet, ulus olabilme evresine kadar ulaşabilirken kimi toplumlarda zamanla erimiş veya yok olmuştur.

Toplumsallaşma ve toplumun yeniden şekillenmesi belli bir hız ve doğrultuda gerçekleşirken günümüzde toplumsallaşma ve toplumun yeniden şekillenmesi üzerinde medyanın büyük bir rol oynadığını görmekteyiz. Değişen teknoloji sayesinde medya araçlarının da çeşitlendiğini ve baş döndürücü bir hızla dönüştürme gücüne sahip olduğunu görmekteyiz. Bütün dünyada olduğu gibi Türk toplumunun da bu baş döndürücü değişimin etkisini çok sancılı bir şekilde yaşadığı anlaşılmaktadır.

Yeni medya araçlarının etkisiyle toplumların yeniden şekillenmesi hızlı bir şekilde yaşanmaya başlarken özellikle son yıllarda dünyanın küresel anlamda bir kaosa doğru yol alması, toplumların fay hatlarını harekete geçirecek kadar etkilemeye başlamıştır. Küresel anlamda sosyal eşitsizliklerin artması, gelecek endişesi, mülteci sorunları ve devamında gelen demografik değişimler, Covid-19 Pandemisi sonrası yaşanan ekonomik krizler özellikle “Z kuşağı” üzerinde yıkıcı izler bırakmıştır. Sosyal medyanın gelişmesi ve insanların küresel anlamda birbirleri ile hızlı bir şekilde iletişime geçebilmesi yeni kuşağın değer yargılarını kökten değiştirirken diğer kuşaklar arasında da büyük çatışmalara sebep olmaktadır. Çünkü hızlı ve büyük değişimler büyük çatışmalara yol açar.

Türk toplumu, 2000’li yıllara kadar daha çok geleneksel değerlere sahip bir toplum olarak ön plana çıkmakta iken özellikle 2010 sonrasında Türk toplumunun değişim hızı artmıştır. Özellikle Covid-19 sonrası dönemde gerçekleşen ve devam eden toplumsal değişim ise şizofrenik bir karaktere bürünmüştür. Her ne kadar bu toplumsal değişimden bütün dünya küresel anlamda payını alsada Türk toplumundaki değişim tsunami etkisi yaratmaktadır. Covid-19 sonrası dönemde ekonomik yapının ve sermaye akışının değişmesi, insanlar arasındaki iletişim biçimlerinin yeniden şekillenmesi, demografik yapının dönüşümünün ağır ve sancılı bir şekilde hissedilmesi, barınma krizinin yaşanması, sosyal eşitsizliğin gözle görülür ve hissedilir bir şekilde artması, toplumun özellikle genç bireyleri başta olmak üzere hemen hemen her kesimindeki değişimi ağızımız açık bir şekilde izliyoruz. Çünkü kimse bu kadar hızlı ve şizofrenik bir değişime hazır değildi. Kuşaklar arasındaki çatışmaları bırakın, neredeyse aralarında üç beş sene fark olan bireyler arasında bile kültürel norm olarak farklılıklar ve derin çatışmalar yaşanmaktadır.

Türk toplumundaki değişimin yarattığı çatışmaların tarihine baktığımızda aslında bu çatışmaların sürekli olduğunu görürüz. Özellikle Cumhuriyet sonrası Batılılaşma politikaları hız kazanırken toplumun önemli bir kesiminde endişe ve çatışmaya girecek kadar farklılaşma yaşandı. Batılılaşmayla özümüzden kopacağımız, geleneklerimizin öldürüleceği, “gâvurlaşacağımız” sürekli olarak dillendirildi. Özellikle 80’li yılların sonuna doğru ortaya çıkan ve 90’lı yıllarda ülkemizde hız kazanan İslami akımlar ise İran Devrimi etkisi ile sürekli

“Acaba İnanlaşıyor muyuz?”, “Eyvah, yeni İnan oluyoruz!” gibi söylemlere ve çatışmalara sebep oldu. 2000’li yılların başına kadar yeni İnan olma söylemleri gündemde kaldı. 2005’li yıllarda ise “Malezyalaşıyoruz. İnan olmasak da Malezya gibi olacağız.” söylemi toplumda büyük bir yer kapladı. Cumhuriyet sonrası Batılılaşma politikalarından 2005’li yıllara kadar olan İnanlaşma, Malezyalaşma söylemlerine kadar olan korkuların temelinde, toplumun daha çok hayat tarzına yönelik tehditler söz konusu olduğu görülmektedir.

Batılılaşma, İnanlaşma, Malezyalaşma, Araplaşma ve hatta dönem dönem sözde veya gerçekten Kuzey Amerika’da ortaya çıkmış bulunan ürünlerin, kurumların, değerlerin alışkanlıkların, davranış biçimlerinin ve yönetsel süreçlerin ama aynı zamanda sembollerin, ikonların ve resimlerin başka yerlerce alınması olarak adlandırılan Amerikanlaşma korkusu tartışmalara konu olmuş ve gündemde kalmıştır. Ancak Türk toplumu kimlik korkusu olarak yaşadığı yukarıdaki “-laşma” lar yerine kimsenin aklına gelmeyen, tahmin bile edemediği bir “-laşma”ya uğradı ne yazık ki.

Ulrich Beck tarafından geliştirilen ve bir ulusun veya toplumun yavaş yavaş çok ırklı veya çok etnikli hale geldiği, eski homojenliğinden yoksun kaldığı bir sürecin içine girdiği, sosyal adaletsizliğin arttığı, gelir dağılımı arasında uçurumlar oluşan, kayıt dışı istihdamın arttığı, şehirlerin yavaş yavaş tekrar haritalandırıldığı, özel konumda bulunan kişiler için korumalı sitelerin, yaşam alanlarının, havuzların oluşturulduğu, gettolaşmaların yaşandığı ve “favelaların” oluştuğu, insanların ortak bir bakış ve yaşam değerlerinden kopup günlük yaşam ve tüketime yöneldiği bu durumun adı “Brezilyalaşma” kavramı ile açıklanmaktadır. Brezilyalaşma kavramının açıklamasını okurken Türkiye’den ve Türk toplumundan kesitler göz önüne gelip kolaylıkla canlandırılabilen artık.

Özellikle son yıllarda sosyal medyanın birer propaganda makinesine dönüştüğünü ve Türk toplumu üzerinde adeta “Brezilyalaşma” sürecinin hızla devam ettiğini görebilmekteyiz. Yüksek düzeyde eşitsizliğin arttığını, muhteşem ama gerçeklikten uzak bir film ve kültür endüstrisinin oluştuğunu ve en önemlisi de Fransız düşünür ve sosyolog Jean Baudrillard tarafından geliştirilen; artık gerçekliğe ihtiyaç kalmadığı, kendi gerçekliğimizi kaybettiğimiz için bize gösterileni gerçek olarak kabul etmeye ve belli araçların bizler için yeni gerçekler üretmeye başladığı “hiper-gerçeklik” tehdidi ile karşı karşıya olduğumuz önümüzde bulunmaktadır.

Aile kurumunun tamamen kötülendiği, hazzı ve hedonist bir yaşam tarzının gerçek olarak kabul edildiği bir süreci yaşıyoruz. Medya, sosyal medya üzerinden multikültüralizmin yüceltildiğini, ırklararası evliliklerin özendirildiğini, özellikle sosyal medya üzerinden küçük bir topluluğun büyük bir etkiyle “Türk erkeği/kadını şöyle böyle” şeklinde düşmanlaştırılmalar yaptığını, kadınlara Onlyfans hesabı açmaları yönünde söylemlerin arttığını, teşhirci bir hayat tarzının kabul edilmeye çalışıldığını okudukça daha fazla fark edeceksiniz. Hatta bir dönem bir medya grubu tarafından kadınlara, seks işçiliğini normal ve şirin göstererek fuhuş yapmayı normalleştirmeye yönelik yayın yapıldığı hafızamızda diri olarak bulunmakta. Türk toplumunun ortak bir değer, ortak bakış açısı, ortak bir yaşam alanı düşüncesinden hızla uzaklaşıp daha hızlı bir şekilde geri dönülemez şekilde Brezilyalaştığı gerçeğiyle artık yüzleşmemiz gerekiyor.

Serhat Sımmaz "Yolun Sonu: “Brezilyalaşma”" <https://www.fikirtepedi.com/ekonomi/yolun-sonu-brezilyalasma/> (Yayın Tarihi: 27 Temmuz 2024).